

Tematska analiza lajtmotiva u glazbi Johna Williamsa iz originalne trilogije Star Wars

Keleuva, Erin

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:116:084834>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-14**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VII. ODSJEK

ERIN KELEUVA

TEMATSKA ANALIZA LAJTMOTIVA U
GLAZBI JOHNA WILLIAMSA IZ
ORIGINALNE TRILOGIJE *STAR WARS*

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VII. ODSJEK

TEMATSKA ANALIZA LAJTMOTIVA U
GLAZBI JOHNA WILLIAMSA IZ
ORIGINALNE TRILOGIJE *STAR WARS*

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc.art. Danijel Legin

Student: Erin Keleuva

Ak.god. 2022./2023.

ZAGREB, 2023.

DIPLOMSKI RAD ODOBRILO MENTOR

doc.art. Danijel Legin

Potpis

U Zagrebu, 24. svibnja 2023.

Diplomski rad obranjen ocjenom:

U Zagrebu, _____

POVJERENSTVO:

1. red. prof. art. Saša Nestorović

2. red. prof. art. Marina Novak

3. red. prof. art. Berislav Šipuš

ZAHVALA

Prije svega želim se zahvaliti svojoj osnovnoškolskoj profesorici, Vanji Minga, bez koje ne bih bila ovdje danas i zbog koje sam zavoljela glazbu i flautu. Posebno bih se zahvalila svojoj sadašnjoj profesorici, Marini Novak, koja me u ovih pet godina podupirala i poticala da budem glazbenica kakva sam danas. Hvala i mentoru ovog diplomskog rada, Danijelu Leginu, za pomoć i usmjeravanje tokom pisanja ovog rada.

Posebne zahvale mojim prijateljima i kolegama koji su me podupirali tokom studija i nisu mi nikad dali da posustanem u doseganju svojih ciljeva. Za kraj najveće hvala mojoj obitelji na strpljenju, beskonačnoj podršci i ljubavi. Hvala što ste bezuvjetno podržali moj san.

May the Force be with you.

SAŽETAK

Ovaj rad bavi se tematskom analizom lajtmotiva u glazbi originalne trilogije *Star Wars*. Sadrži kratak povijesni pregled razvoja lajtmotiva, od baroka do 20. stoljeća te kao se lajtmotiv implementirao u holivudsku glazbu. Također, rad sadrži biografiju skladatelja Johna Williamsa koja će obuhvatiti same početke njegovog djelovanja u Hollywoodu te njegov rad do danas. Analizirani su lajtmotivi poznatih likova originalne trilogije, a poseban naglasak je na analizi glazbe unutra pojedinih scena kako bi se prikazala njena promjenjivost i prilagodba emotivnim stanjima likova i radnji. Zadnji dio rada bavi se implementacijom lajtmotiva originalne trilogije u glazbu novih trilogija te kako je glazba pomogla predvidjeti radnju.

Ključne riječi: lajtmotiv, John Williams, filmska glazba, *Star Wars*, tematska analiza

ABSTRACT

This paper deals with the thematic analysis of leitmotifs in music of the original Star Wars trilogy. It contains a brief historical overview of the development of the leitmotif, from Baroque to 20th century and how it was implemented in Hollywood music. Also, the paper contains a biography of the composer John Williams, which will cover the beginning of his career up to the present day. Analysis will contain leitmotifs of well know characters from the original trilogy while the special emphasis is on the analysis of leitmotifs inside certain scenes to show changeability and adaptation to the emotional states of characters as well as the plot. The last part of this paper deals with the implementation of leitmotif from the original trilogy in the music of new trilogies and how it helped predict the plot.

Key words: leitmotif, John Williams, film music, Star Wars, thematic analysis

Sadržaj

1	Uvod	2
2	Lajtmotiv	3
2.1	Povijest	3
2.2	Holivudska glazba i lajtmotiv.....	5
3	John Williams.....	6
3.1	Rane godine i skladateljski počeci	6
3.2	Holivudski počeci	8
3.3	Suradnja sa Stevenom Spielbergom i Georgeom Lucasom.....	10
4	Tematska analiza lajtmotiva	12
4.1	Luke Skywalker.....	12
4.2	Leia	15
4.3	Darth Vader	17
4.4	Yoda	20
4.5	Darth Sidious (Emperor)	22
4.6	Sila (The Force)	24
5	Implementacija postojećih lajtmotiva u glazbu novih trilogija.....	26
5.1	„Across the Stars“ – Anakin i Padme	26
5.2	Kylo Ren.....	28
5.3	Rey	30
6	Zaključak.....	32
7	Bibliografija	33
8	Popis slika i notnih zapisa	35
9	Popis korištenih tonskih zapisa	38
10	Popis korištenih audio-vizualnih zapisa.....	40

1 Uvod

Mnogi će se složiti da je glazba univerzalno sredstvo prenošenja emocija i asocijacija. Na filmskom platnu, ona upotpunjava naš doživljaj i percepciju likova i radnje. Johna Williamsa smatra se majstorom filmske kompozicije. Iza sebe ima brojne uspješnice, no činjenica je da je uz teme iz filmova „Ralje“, „Schindlerova lista“ i „Harry Potter“. glazba sage *Star Wars* najpoznatija u njegovom opusu. Cilj ovog rada jest prikazati kako je Williams upotrebom lajtmotiva u glazbi originalne trilogije *Star Wars* uspio još više oživjeti likove i radnju.

Uvodni dio ovog rada posvećen je objašnjenju pojma lajtmotiva i biografiji Johna Williamsa. Saznat ćemo više o povijesti lajtmotiva te kako se s vremenom implementirao u holivudsku glazbu. U drugom poglavlju doznat ćemo nešto više o životu Johna Williamsa i kako se počeo baviti skladanjem za filmove i serije te kako je započeo suradnju sa Georgeom Lucasom, tvorcem sage *Star Wars*.

Glavni dio rada sadržava tematske analize lajtmotiva iz originalne trilogije *Star Wars*. Analizirani su lajtmotivi bitnijih likova originalne trilogije (Luke Skywalker, Leia, Darth Vader, Yoda, Darth Sidious) kao i motiv *Sile*. Cilj analiza je pokušati pojasniti na koji način njihova orkestracija i alternacije potpomažu radnji i sveukupnoj atmosferi scene. Isto tako, pokazani su konkretni primjeri u kojima Williams isprepliće lajtmotive te ugrađuje fragmente jednog lajtmotiva u drugi. Za kraj analizirane su tri poznate teme iz novih trilogija koje sadrže fragmente lajtmotiva iz originalne trilogije. Prikazano je na koji je način Williams fragmente originalnih lajtmotiva ukomponirao u teme novih likova trilogija predviđevši na taj način radnju i potvrdivši veze među likovima.

2 Lajtmotiv

2.1 Povijest

Arnold Whittall (2001.) u „*The New Grove*“ enciklopediji lajtmotiv opisuje kao „temu ili drugu koherentnu muzičku misao čija je svrha prikazati ili simbolizirati osobu, predmet, mjesto, ideju, stanje uma, nadnaravnu pojavu ili bilo koji pojam u dramskom djelu.“ Riječ lajtmotiv dolazi od njemačke riječi *leitmotiv* što u doslovnom prijevodu znači vodeći motiv. Unutar glazbenog djela ne pojavljuje se uvijek u istom obliku, a ipak ostaje prepoznatljiv. Lajtmotiv može proći kroz promjene kao što su promjene u orkestraciji te melodijske i ritamske varijacije.

Skladatelj uz kojeg najčešće asociiramo lajtmotiv jest Richard Wagner i njegova tetralogija „Prsten Nibelunga“ koja sadrži čak 178 lajtmotiva (Dedić, 2022). Ipak, Wagner nije bio prvi koji se koristio lajtmotivima. Naznake lajtmotiva u obliku reminiscentnih motiva javljaju se u ranom baroku u nekim od najpoznatijih djela kao što su *Euridice* Jacopa Perija iz 1600. godine te Monteverdijev *Orfeo* (1607.). Nakon toga, javljaju se u glazbeno-scenskim djelima Johana Sebastiana Bacha, Wolfganga Amadeusa Mozarta, Luigija Cherubinija, Andréa Grétryja, Étiennea Méhula, i Carl Marie von Webera. Reminiscentni motivi imaju dosta sličnosti s lajtmotivom, ali im nedostaje dramskog razvoja u obliku varijacija pošto se u djelima uvijek javljaju u neizmijenjenom obliku (Power, 2018). Posebno valja izdvojiti Berliozovu *idée fixe* koju je koristio u svojoj *Fantastičnoj simfoniji* iz 1830. godine. U njoj je *idée fixe* simbolizirala ženu u koju je Berlioz bio opsesivno zaljubljen. Tema se pojavljuje u svih pet stavaka simfonije, ponekad i više puta unutar jednog stavka (Dedić, 2022).

Pojam lajtmotiv počinje se koristiti tek oko 1865. godine kada ga prvi put spominje povjesničar umjetnosti August Wilhelm Ambros u svojem radu „Povijest umjetnosti“ (Whittall, 2001). Prije toga je u svojim radovima Wagner upotrebljavao razne termine za lajtmotiv kao što su „*melodische Moment*“, „*thematisches Motiv*“, „*Ahnungsmotiv*“, „*Grundthema*“ i „*Hauptmotiv*“. Povodom prvog festivala u Bayreuthu 1876. godine Hans von Wolzogen objavljuje tematski vodič za *Prsten Nibelunga*, tzv. „*Leitfaden*“. Wagner je u svojem djelu „*Oper und Drama*“ inzistirao kako je glavna svrha lajtmotiva pretvaranje opernog djela u jedinstvenu cjelinu (*Gesamtkunstwerk*) te da ne služe samo kao sredstvo raspoznavanja radnje kao što je von Wolzogen predstavio u tematskom vodiču (Davies, 2015).

Nakon Wagnera, lajtmotiv postaje standardni dio skladateljske prakse u romantizmu te se očituje u djelima velikih skladatelja kao što su Ludwig van Beethoven, Franz Liszt, Johannes Brahms. Petar Iljič Čajkovski, Sergej Rahmanjinov te Johann Strauss I. (Bribitzer-Stull, 2015; Davies, 2015).

Slika 1: Portret Richarda Wagnera. Franz Hanfstaengl, 1870.

2.2 Holivudska glazba i lajtmotiv

Era nijemog filma nije bila osobito plodna za filmsku glazbu i lajtmotiv. Glazba je uvelike ovisila o prostoru gdje su se održavale projekcije te je sastav varirao od orkestra do samo jednog pijanista koji bi svirao klavirsku redukciju.

Oko 1932. godine tehnologija se razvila do te mjere da je bilo moguće reproducirati sinkronizirani audio i video zapis. Tako je s pojavom dijaloga u filmu glazba bila stavljena u drugi plan te se pojavljivala samo na početku i kraju filma, ponekad na prijelazima scena te u scenama gdje je pratila izvođača na platnu, tj. pjevača ili pjevačicu.

Situacija se mijenja 1933. godine kada je Max Steiner (1888. – 1971.) skladao glazbu za kulturni film *King Kong*. Glazba se u ovom periodu vraća svojoj primarnoj svrsi, a to je portretiranje unutarnjih osjećaja koje kamera nije mogla zabilježiti. Ovime ulazimo u tzv. „zlatno doba“ holivudske glazbe gdje ona postaje iznimno važan element u akcijskim i avanturističkim žanrovima kao i u horor žanru (Davies, 2015). Uz Steinera jedan od najutjecajnijih skladatelja tog doba je i Erich Wolfgang Korngold (1897. – 1957.). Steiner i Korngold se u svojim filmskim skladbama uvelike oslanjaju na romantični stil (vrlo pjevne melodije i bogata orkestracija) i wagnerovske lajtmotive (Louderback, 2018).

Četrdesetih godina dvadesetog stoljeća wagnerovski elementi su već dio stalne prakse u holivudskoj glazbi, no ipak dolazi do smjene stilova, te se skladatelji okreću od romantičnog stila prema novim tehnikama koje su u tom periodu bile popularne. Smatra se da tada filmska glazba ulazi u razdoblje stagnacije, a sve se mijenja kada se šezdesetih godina na holivudskoj glazbenoj sceni ističe John Williams. Njegova glazba za film *Ralje* redatelja Stevena Spielberga vraća se praksi lajtmotiva. Status jednog od najboljih skladatelja filmske glazbe stekao je skladavši glazbu za trilogiju *Star Wars* redatelja Georgea Lucasa. Glazba *Star Warsa* odisala je duhom „zlatnog doba“. Williams se u potpunosti vratio romantičnom stilu i lajtmotivima te je napisao teme koje su danas poznate svim generacijama. Uz Williamsa, neki od filmskih skladatelja koji u današnje doba primjenjuju istu praksu su Howard Shore (*Gospodar Prstenova*), Danny Elfman (*Batman*) te James Horner (*Titanic*).

3 John Williams

3.1 Rane godine i skladateljski počeci

John Towner Williams rođen je u New Yorku 1932. godine. Od malena je bio okružen glazbom pošto mu je otac, Johnny Williams, radio kao jazz bubnjar u *CBS Radio* i *Raymond Scott Quintet-u*. Williams bi često pratio oca na koncerte u CBS-ov studio, a i sam se kasnije bavio *jazzom* te crpio inspiraciju iz ovog žanra.

Kao dijete učio je svirati trubu, trombon, violončelo, klarinet i klavir. Naposljetku je odlučio da želi biti koncertni pijanist, a izrazit interes je pokazao i za aranžiranje i kompoziciju. Obitelj Williams 1948. godine odselila se u Los Angeles gdje John polazi *UCLA* i *Los Angeles City College*. Tamo prima poduku iz orkestracije od Roberta Van Epsa (skladatelja iz studija *MGM*¹) i privatno od skladatelja Maria Castelno-Tedesca (prema Wheeleru). Godine 1952. John se pridružuje *Zračnim snagama* Sjedinjenih Američkih Država. Svoj obvezni vojni rok započeo je u Zračnoj bazi *Lackland* u Texasu, a nakon toga je tražio premještaj u Zračnu bazu *Davis-Monthan* u Arizoni iz razloga što se htio pridružiti vojnom orkestru (Maalouf, 2022).

Nakon službe u Arizoni, Williams dobiva premještaj u Zračnu bazu *Pepperell, St. John's* na Newfoundlandu gdje provodi dvije godine kao pijanist i svirač u tamošnjem orkestru. Tamo je napisao i nekoliko obrada tradicionalnih pjesama s područja Newfoundlanda koje je orkestar zračne baze izvodio. Posljedično, 1954. godine premijer Newfoundlanda, Joey Smallwood, zamolio je Johna Williamsa da napiše glazbu za dvadesetominutni putopisni dokumentarac, *You Are Welcome* (Galloway, 1954). Sam Williams je naveo da glazba za dokumentarac nije bila nimalo originalna te da se u skladanju obilno služio tradicionalnom glazbom s tog područja² (Barrett, 2015). Unatoč tome što je glazba iz dokumentarca dobila mnogo pozitivnih komentara, ona nije bila dovoljna kako bi se Williams probio na američko tržište filmske glazbe.

¹ Metro-Goldwyn-Mayer – jedna od vodećih televizijskih kuća sa sjedištem u Americi (izvor: www.mgm.com)

² Iz intervjua Johna Williamsa sa Heather Barrett za CBC Newfoundland (izvor: <https://nationalpost.com/entertainment/music/how-legendary-american-composer-john-williams-got-his-start-in-newfoundland>)

Po završetku vojnog roka, Williams se vraća u New York gdje 1954. godine upisuje prestižni Juilliard kako bi nastavio usavršavati svoje pijanističko umijeće. Obrazuje se u klasi jedne od najpoznatijih pijanistica dvadesetog stoljeća, ruskinje Rosine Lhévinne. Paralelno sa studijem, John radi kao *jazz* pijanist u njujorškim *jazz* klubovima kako bi zaradio za studij. Njegova profesorica ga je konstantno poticala da se posveti kompoziciji, stoga se John Williams vraća natrag u Los Angeles.

Slika 2: John Williams za vrijeme služenja vojnog roka (1954.)

3.2 Holivudski počeci

Po povratku u Kaliforniju 1956. godine, Williams radi kao pijanist u mnogim holivudskim studijima gdje surađuje na raznim serijama i filmovima. Njegovo sviranje može se čuti u poznatim filmovima kao što su *Neki to vole vruće* (1959., glazba: Adolph Deutsch), *Doručak kod Tiffanyja* (1961., glazba: Henry Mancini), *Priča sa zapadne strane* (1961., glazba: Leonard Bernstein) i *Ubiti pticu rugalicu* (1962., glazba: Elmer Bernstein). Radio je za *Columbia Studios*, a od 1958. godine radi i za *20th Century Fox Studios*. Paralelno sa sviranjem počinje se baviti orkestracijom i aranžiranjem, a u *Columbia Studios* radi kao dirigent. 1958. godine dobiva sedmogodišnji ugovor za suradnju u *Revue Television Studios* koji je danas poznat pod nazivom *Universal Television Studios*. U tom razdoblju usavršava svoje skladateljske vještine pišući za serije od kojih je najpoznatija *Izgubljeni u svemiru* iz 1965. godine. Williams kaže da mu je skladanje za televizijske serije bila odlična škola jer je svaki tjedan morao napisati, orkestrirati i snimiti oko 20-ak minuta glazbe (Audissino, 2014).

„Ono što sam napisao možda nije bilo dobro – vjerojatno nije bilo dobro; ali glavna ideja je bila da to odradim, i uspio sam.“³

Tokom navedenih godina, Williams je imao priliku surađivati i učiti od najboljih skladatelja tadašnje holivudske glazbe: Dimitria Tiomkina, Alfreda Newmana, Franza Waxmana i Bernarda Herrmanna s kojima je bio dobar prijatelj. Bitno je spomenuti i Conrada Salingeru od kojega je Williams naučio mnogo o holivudskom aranžiranju i orkestriranju. „Mislim da sam od Conrada Salingeru naučio više od ikog drugog, iako ne pišem ni malo kao on.“ rekao je Williams⁴ (Elley, 1978).

Nakon dugo godina provedenih na televizijskim projektima, Williams se tokom 60.-ih godina okreće filmu. Jedan od istaknutijih projekata iz tog doba je film „None but the Brave“ iz 1965. godine čiji je redatelj bio Frank Sinatra. Za taj film je Williams napisao glazbu u suradnji sa skladateljem Kenjirom Hiroseom. Nakon nekoliko sličnih suradnji, John Williams je u industriji bio znan kao „skladatelj komedija“ (Audissino, 2014).

³ „What I wrote may not have been good – it probably wasn't good; but the main idea was to get it done, and I got it done.“ – John Williams u razgovoru s Richardom Dyerom za Boston Globe Magazine, 1980.

⁴ John Williams u razgovoru s Derekom Elleyem za *Films and Filming* 1978. godine

U nadolazećem desetljeću započinje i suradnje na tzv. „filmovima katastrofe“ od kojih su istaknutiji *Posejdonova avantura* (1972., režija: Ronald Neame), *Potres* (1974., režija: Mark Robson) i *Pakleni toranj* (1974., režija: John Guillermin). Također, prema Audissinu (2014), Williams svoju djelatnost širi i na europski kontinent. Tamo radi na filmovima kao što su *Heidi* (Njemačka, 1968., režija: Delbert Mann), *Jane Eyre* (Velika Britanija, 1970., režija: Delbert Mann) i *Priča o ženi* (Italija, 1970. režija: Leonardo Bercovici).

Glazba za film *Valley of the Dolls* (1967., Mark Robinson) Johnu Williamsu donijet će njegovu prvu nominaciju za Oscara, a osvojiti će ga 1972. godine za adaptaciju glazbe i originalnu pjesmu u filmu *Guslač na krovu* (1971., režija: Norman Jewison) (Reason, 2011.). Radeći na raznovrsnim projektima, John Williams se pokazao kao izrazito sposoban skladatelj koji je svoj tadašnji stil po potrebi mogao prilagoditi bilo kojoj priči koristeći se raznim izvorima i upotrijebivši značajke stilova drugih poznatih skladatelja kako bi stvorio vlastiti zvuk.

Slika 3: John Williams na dodjeli nagrade Oskar 1978. godine.

3.3 Suradnja sa Stevenom Spielbergom i Georgeom Lucasom

Djela Johna Williamsa su s godinama počela su mamiti mnogo pozornosti. Tako je početkom sedamdesetih godina Williams privukao pažnju tada mladog redatelja Stevena Spielberga. Spielberg je pripremao svoj debitantski film *Teksas Ekspres* te je, nakon što je čuo Williamsovu glazbu za film *The Reivers* iz 1969. godine, zaključio da je on skladatelj s kojim želi surađivati. Nakon što su 1972. godine otišli na ručak gdje su se John i Steven služeno upoznali, Williams je prihvatio surađivati s mladim redateljem. Bio je oduševljen scenarijem za film, ali i Spielbergovim entuzijazmom (Keegan, 2012).

Film *Ralje* (1975.) je bio prvi Spielbergov pravi uspjeh koji velike zasluge pripisuje Williamsu zato što je svojom glazbom „oživio“ radnju filma. Glazba za film *Ralje* Johnu Williamsu donijela je prvi Oskar za najbolju originalnu glazbu. *Ralje* su bile samo početak četrdesetogodišnje suradnje između Spielberga i Williamsa. Ova suradnja iznjedrit će mnoge nagrađivane projekte kao što su *Bliski susreti treće vrste*, *E.T.*, *Carstvo sunca*, *Schindlerova lista* te serijale *Jurski park* i *Indiana Jones*.

Slika 4: John Williams i Steven Spielberg na snimanju glazbe za film „The Fablemans“ (2022).

Steven Spielberg je Johna Williamsa preporučio svom prijatelju Georgeu Lucasu koji je pripremao svoju svemirsku fantaziju *Star Wars* i za koju je tražio skladatelja. Lucasova prvotna zamisao je bila ispuniti film već postojećom glazbom po uzoru na Kubrickovu *2001: Odiseju u svemiru*. Prema Elley (1978), Lucas je u prvoj verziji filma koja je bila prikazana Williamsu koristio isječke iz Holstovih *Planeta* i Liztovog djela *Les Preludes* što je Williamsu uvelike pomoglo u stvaranju glazbe i atmosfere za *Star Wars*. Nakon velikog i nenadanog uspjeha filma Williams će nastaviti sa suradnjom, a kasnije će skladati glazbu i za druge dvije *Star Wars* trilogije popularno nazvane *prequels* i *sequels*.

Slika 5: John Williams i George Lucas u Abbey Roads studiju prilikom snimanja glazbe za drugi nastavak novije trilogije „*Star Wars*“ (2002)

4 Tematska analiza lajtmotiva

4.1 Luke Skywalker

Luke Skywalker glavni je protagonist originalne trilogije Georgea Lucasa. Dječak odrastao na farmi vlage na planetu *Tatooine* uz strica i strinu, koji je sanjao da postane pilot kao i njegov otac osjećajući da je predodređen za nešto bolje.

Upravo njegov lajtmotiv jedna je od najpoznatijih tema u povijesti filmske glazbe te krase početke i krajeve svih filmova u sagi *Star Wars*. Sjajna herojska tema koja poziva na avanturu odlikuje se skokovima u kvartama i kvintama koji podsjećaju na stalne uspone i padove s kojima se Luke susreće u svojoj avanturi. Lukeov lajtmotiv pratnjom i melodijom podsjeća na marš zbog triolskog ritma koji se učestalo pojavljuje posebice u dionicama rogova, trombona i tube dok temu iznosi truba u visokom registru.

L'istesso (♩ = ♩)

4 *ff a tempo*

10

15

20 4

Notni zapis 1: Glavna tema u dionici trube. (John Williams – *Star Wars Suite*)

L'istesso (♩ = ♩)

4 *a tempo*

8

13

18

20 6 *mp* *mf*

Notni zapis 2: Pratnja u dionici trombona. (John Williams – *Star Wars Suite*)

Unutar trilogije, ovaj lajtmotiv prolazi kroz brojne harmonijske mutacije te se ne pojavljuje uvijek u istom tonalitetu. Također, česte su i tematske mutacije kojima je funkcija prikazivanje raspoloženja i stanja lika unutar trilogije te sama asocijacija na istog. Uzmimo za primjer scenu u kojoj po prvi puta vežemo Lukea za njegov lajtmotiv. U toj sceni Luke sa svojim stricem Owenom, kupuje droide od humanoida *Jawa*. Lukeov lajtmotiv začujemo tek nakon što strina Beru zazove njegovo ime. Melodija i pratnja su puno mirnije od onih u fanfarama. Temu prvo izvodi solo rog, a kasnije joj se pridružuju violine te flauta i piccolo. Pratnja nije triolska kao u originalnom pojavljivanju teme nego su *tenuto* akordi smješteni na drugi dio dobe kako bi se cijela tema smirila. Ovu promjenu teksture i raspoloženja glazbe možemo protumačiti kao svojevrsan Williamsov opis Lukea. Mlad i nadobudan, a u isto vrijeme sanjar koji želi otići sa Tatooinea. Williams postiže potpuno drugo raspoloženje u sceni nakon Lukeove svađe sa stricem izvođenjem teme u dionici klarineta koji ima puno topliju boju od limenih instrumenata.

Dobar primjer scene u kojoj lajtmotiv ima asocijacijsku funkciju jest kasnije u filmu kada droidi čekaju Lukea i ostale kod broda *Millenium Falcon* te se C-3PO zapita gdje je njegov gospodar sluteći na zlu sudbu. U tom trenutku čujemo Lukeov lajtmotiv u molskoj varijanti (g-mol) u ritmu koji se čini požuren s namjerom da se stvori dojam anksioznosti i žurbe. Lukeova tema izvodi se u svojoj molskoj varijanti u velikom dijelu drugog filma originalne trilogije. Od kad je sletio na planet *Dagobah* Luke sumnja u svoje sposobnosti, a osobito tokom treninga sa Yodom. Njegova tema vratit će se u dur u trenutku kada se sprema ostaviti Yodu i njegov trening te pomoći prijateljima koji su zatočeni na planetu *Bespin* što možemo protumačiti kao nagli nalet hrabrosti.

Notni zapis 3: Lukeov lajtmotiv u molu. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

Lukeova tema prolazi i kroz razne ritamske, melodijske i harmonijske varijacije. Trenutci mira odlikuju se čistim harmonijama, kao i akcijske scene u kojima će ritamski puls biti brži dok će scene u trenucima sumnje i straha biti prožete disonantnim akordima kao i lajtmotivom u molu. Melodija će u većini slučajeva ostati potpuno prepoznatljiva, ali u sljedećem primjeru⁵ je toliko komprimirana da je ostao prepoznatljiv samo interval čiste kvinte na početku te interval velike terce na kraju lajtmotiva.

Notni zapis 4: Fragment Lukeovog lajtmotiva, izmijenjen melodijski i ritamski.

Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

⁵ Slušni primjer iz filma „Star Wars: The Empire Strikes Back“, 00:25:34. Dostupno na platformi „Disney+“.

4.2 Leia

Princeza Leia Organa Lukeova je suputnica i suborkinja u sukobima između pobunjenika i Galaktičkog Carstva, a kako saznajemo pred kraj trilogije i njegova sestra. Njen lajtmotiv prvotno opisuje njen nježan eksterijer. Na početku trilogije, u filmu „Nova nada“, kratko čujemo njen motiv u prvim minutama odmah nakon lajtmotiva sile u trenutku kada svojim droidima predaje ukradene planove za *Zvijezdu smrti* te ih šalje na put kako bi našli Obi-Wan Kenobija, prijatelja njenog oca koji se s njim borio u ratovima klonova.

Leina tema prvi puta se pojavljuje u dionici roga. Ovaj romantični lajtmotiv karakterističan je po uvodnom intervalu velike sekste koji simbolizira čežnju. Unutar originalne trilogije tema se pojavljuje u raznim dionicama, ali pretežito u dionicama flaute, roga i violina.

Notni zapis 5: Lajtmotiv princeze Leie u dionici roga (John Williams – *Star Wars Suite*)

Zanimljiva je upotreba Leinog lajtmotiva u sceni Benove smrti. Lajtmotiv u tom trenutku više nije nježan, nego poprima herojski ugođaj. Orkestracija je još bogatija nego u originalnom lajtmotivu, a mijenja se i tempo koji sada malo brži nego prije. Zašto je Williams odlučio na ovaj način glazbeno popratiti Benovu smrt nije sigurno. Pošto je Lein lajtmotiv ovdje ponovno usko povezan s motivom sile kao i na samom početku filma, moguće je da je Williams na ovaj način zatvorio krug zbivanja i tako završio Benovo poglavlje u „Novoj nadi“.

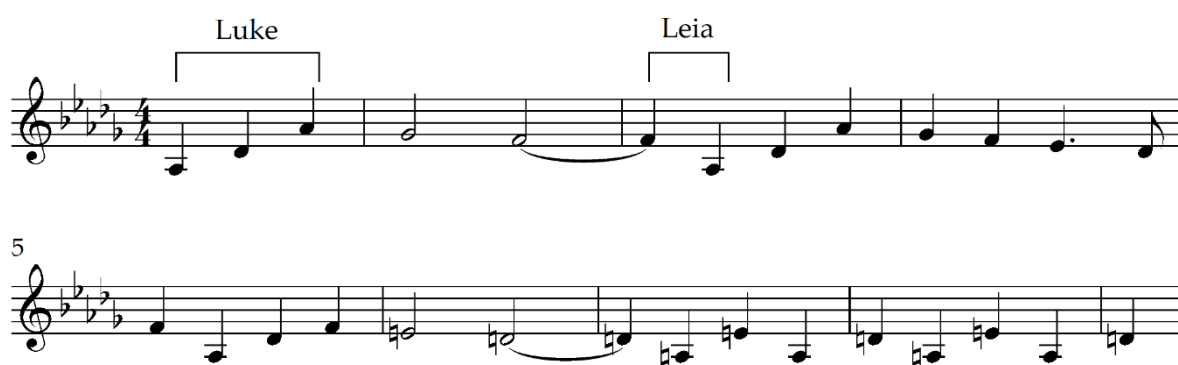
Zanimljiva je činjenica da se Lein lajtmotiv u drugom filmu originalne trilogije, „Imperij uzvraća udarac“, pojavljuje tek jedanput te se nakon toga u potpunosti stapa s ljubavnom temom pod nazivom „Han Solo and princess Leia“. Sličnosti među temama postoje, primjerice početni interval sekste je zadržan, ali je kretanje melodije puno gušće nego u Leinoj temi. Zbog toga se tema Hana i Leie čini puno čvršća i romantičnija od prijašnjeg lajtmotiva.

Notni zapis 6: Ljubavna tema „Han Solo and princess Leia“.

Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

Lein lajtmotiv vraća se u trećem nastavku trilogije, fragmentiran te i dalje združen sa ljubavnom temom, ali se ovaj puta spaja i sa Lukeovim lajtmotivom u trenutku kada Leia saznaje da je Luke njen brat, a Darth Vader njihov otac. Postoje očite poveznice, primjerice sam početak teme fragment je Lukeovog lajtmotiva koji čine (ako računamo predudar) kvarta i kvinta. Uz Leiu naravno vežemo interval sekste, ali on se ovaj puta umjesto u uzlaznom pomaku pojavljuje u silaznom.

Notni zapis 7: Tema „Luke & Leia“ s naznačenim intervalima likova.

Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

4.3 Darth Vader

Lik Darth Vadera jedan je od najpoznatijih zlikovaca u povijesti filma. Nekad vitez *Jedija*, poznat pod imenom Anakin Skywalker, prešao je na tamnu stranu pod utjecajem cara Dartha Sidiousa. Njegov lajtmotiv također je jedna od najpoznatijih tema u povijesti filmske glazbe.

Iako se pojavljuje u „Novoj nadi“, Darth Vader svoj lajtmotiv dobiva tek u drugom filmu u trilogiji, „Imperij uzvraća udarac“. Lajtmotiv možemo čuti već u prvim minutama filma kada ga nakon uvodne glavne teme izvodi piccolo flauta uz prikaz svemirskog broda, tzv. „Zvezdanog razarača“ koji je u potrazi za pobunjenicima.

Vaderova tema militaristička je već po samom nazivu (*Imperial March*). Karakterizira ju pratnja stabilnog triolskog pulsa u gudačima i drvenim duhačima u kombinaciji sa čvrstom temom u limenim duhačima gdje dominiraju trube. Vaderov lajtmotiv uvijek se pojavljuje u molu kojim se želi dočarati koliko je lik zastrašujuć. Karakteriziraju ga skokovi u čistim kvintama u prvom dijelu, a kromatski pomaci u drugom dijelu. Tema je sama po sebi vrlo ritamski jednostavna. Kombinacija četvrtinki i punktiranog ritma ukazuje na čvrstoću i odlučnost Vadera u njegovim pothvatima.

Notni zapis 8: Lajtmotiv Darth Vadera u dionici prve trube. (John Williams – *Star Wars Suite*)

Kako bi lika učinio još više zastrašujućim, Williams će njegov lajtmotiv podvrgnuti raznim ritmičkim i melodijskim promjenama. Primjerice, u sceni gdje Darth Vader guši jednog od svojih admirala zbog neuspjeha, možemo čuti fragment lajtmotiva u kojem je promijenjeni intervali punktiranog ritma, kvintni i terčni skok zamijenjeni su kvartom i sekundom. Sam lajtmotiv u tom trenutku popraćen je veoma disonantnim akordom koji možemo čuti u dionicama drvenih duhača. Ponekad možemo čuti i potpuno izmijenjen i reduciran fragment⁶. Prepoznaje se tek obris teme, a možemo ga raspoznati tek kada vidimo Darth Vadera u kadru.

Zadnje pojavljivanje lajtmotiva u originalnoj trilogiji opisat će Vaderovu smrt. Nakon što je porazio Sidiousa, Luke Vadera nosi prema njegovom brodu u namjeri da ga spasi, ali Vader zna da su mu dani odbrojeni te moli Lukea da mu skine masku kako bi svog sina vidio vlastitim očima. Kada Luke skine masku čujemo Vaderov lajtmotiv kako se kreće po pojedinim dionicama u orkestru. Kreće s violinama u visokom registru (g-mol), tema se nakon toga premješta u dionicu flaute (d-mol), a zatim klarineta (modulacija iz d-mola u b-mol) pa rogovi (a-mol). Tema se postepeno raspada u fragmente u raznim tonalitetima dok na kraju ne ostane samo harfa koja zadnji puta iznese temu u f-molu nakon čega gudači odsviraju zadnja tri akorda.

Williams će Vaderov lajtmotiv implementirati u drugoj trilogiji gdje ćemo u djetinjoj temi mladog Anakina Skywalkera čuti Vaderovu temu. Na ovaj način Williams će već u prvom dijelu predvidjetiružnu sudbinu malog Anakina.

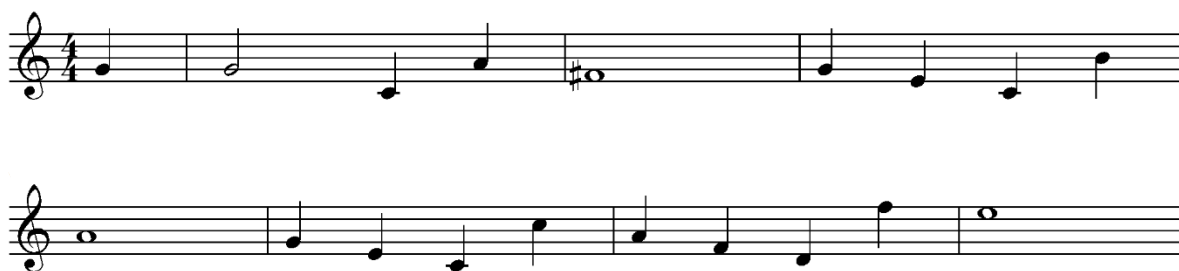
Notni zapis 12: Vaderov lajtmotiv u temi Anakina Skywalkera.

Transkripcija i redukcija, Erin Keleuva, 2023.

4.4 Yoda

Jedan od najstarijih Jedijsa, Yoda, bio je drugi učitelj Lukeu Skywalkeru na njegovom putu ovladavanja silom. Yoda se po prvi puta pojavljuje u drugom filmu originalne trilogije, „Imperij uzvraća udarac“. Iako malen i na prvi pogled nemoćan, Yodu se smatralo jednim od najjačih i najmudrijih Jedijsa. U originalnoj trilogiji podučio je mladog Lukea Skywalkera o sili i kako upravljati njome.

Yodin lajtmotiv odlikuje mirnoća melodije, ritma i orkestracije te predstavlja njegovu mudrost i staloženost. Prva tri tona čine durski kvintakord C-dura što označava Yodinu pripadnost svijetloj strani sile. Lajtmotiv karakteriziraju rastavljeni kvintakordi sa skokovima pomoću kojih se melodija razvija i napreduje uzlazno, a simboliziraju svojevrsno prosvjetljenje sa završnim razrješavanjem kvarte na tercu. Instrumentacija je vrlo jednostavna i prozirna.

Notni zapis 13: Lajtmotiv Yode. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

Yodin lajtmotiv će se u filmovima često nadovezivati s lajtmotivima sile i Lukea Skywalkerera. Razgovor između Yode, Lukea i duha Bena Kenobija popratit će niz ispreplitanja fragmenata njihovih lajtmotiva u kojima se događaju mnoge melodijske varijacije. Puno izlaganje Yodinog lajtmotiva čut ćemo u sceni kada Yoda pomoću sile izvuče Lukeovog X-krilca iz močvare. Ovaj Yodin čin vratio je Lukeu vjeru u sebe te se njegova tema nakon gotovo polovice filma iz molske vraća u dursku varijantu.

Pred kraj drugog filma trilogije, nakon što Luke napusti planet *Dagobah* i pođe na *Bespin* kako bi pomogao svojim prijateljima, Yodin lajtmotiv doživljava transformaciju. Mirnoj durskoj temi ubrzava se puls te se mijenja ritamski obrazac kako bi se dobio dojam marša, a samo izvođenje teme preuzimaju limeni duhači umjesto gudača. Tema u ovom obliku pratit će scene koje vode do duela Lukea i Dartha Vadera.

Notni zapis 14: Yodin lajtmotiv izmijenjenog ritma. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

Yodina tema u zadnjem filmu originalne trilogije imat će svoja zadnja pojavljivanja u trenutcima kada Yoda umire. Luke se vraća na planet Dagobah kako bi završio svoju obuku i postao Jedi. Yoda ga prima u svoj dom i priča mu o tome kako je star i bolestan. U tom trenutku čujemo Yodin lajtmotiv u E-duru, a naposljetku će mutirati u e-mol. Kada mu Luke kaže da ne može umrijeti na Yodin lajtmotiv nadoveže se lajtmotiv sile. Nakon nekoliko trenutaka melodija će se opet vratiti na Yodin lajtmotiv, ali ovaj puta u potpunosti u molu.

Fragment neizmijenjenog Yodinog lajtmotiva posljednji put čut ćemo u dionici roga u vrlo sporom tempu, a nadovezat će se na temu sile koja će biti popraćena fragmentom motiva u kojem su veliku sekstu i sekundu zamijenile male.

Notni zapis 15: Fragment Yodinog lajtmotiva sa izmijenjenom sekstom i sekundom.

Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

4.5 Darth Sidious (Emperor)

Stvoritelj Intergalaktičkog Carstva i glavni *Sith* u originalnoj trilogiji, Darth Sidious je Je onaj koji je progonio Lukea Skywalkera i htio ga preobratiti na tamnu stranu sile. U „*prequel*“ trilogiji Dartha Sidiousa poznajemo kao Sheeva Palpatinea, jednog od kancelara Galaktičke Republike.

Sidiousov lajtmotiv sušta je suprotnost Yodinom. Ovaj molski lajtmotiv odiše zlobom počevši od same instrumentacije. Temu iznose violončela, bas klarinet i muški zbor. Zborska dionica nema riječi te se njihovim mumljanjem teme želi postići misterioznost te strah i neugoda kod gledatelja filma.

Williams je temu uključio i u nove trilogije. U filmu „Fantomska prijetnja“ Williams je Sidiousovu temu umetnuo u posljednji glazbeni segment prije završnih fanfara zvan „*Augie's Great Muncipal Band*“. Sidiousov lajtmotiv možemo čuti u potpuno drugom raspoloženju u trenutku slavlja pobjede nad Trgovačkim savezom na planetu Naboo. Tamna i sumorna tema sada postaje jako vesela i razigrana pošto ju u duru izvodi dječji zbor.

Notni zapis 17: Lajtmotiv Darth Sidiousa iz segmenta „Augie's Great Muncipal Band“.

Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

4.6 Sila (The Force)

Lajtmotiv *Sile* jedan je od najprisutnijih u cijeloj *Star Wars* sagi. Misteriozna energija koja prožima cijelu galaksiju primarno se veže uz vitezove *Jedije* koji uspješno vladaju *Silom* i koriste se njome u borbi protiv zla. U originalnoj trilogiji ovaj lajtmotiv prvotno se veže za lika Obi-Wan Kenobija, tj. „starog Bena Kenobija“.

Notni zapis 18: Lajtmotiv sile. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

Fragment lajtmotiva čujemo u dionici roga na samom početku prvog nastavka trilogije u sceni u kojoj princeza Leia svojim droidima predaje planove za uništenje bojne stanice „Zvijezde smrti“.

Temu karakterizira kvartni skok koji je popraćen uzlaznom melodijskom linijom. Prvi dio teme ne prelazi raspon oktave, međutim u nastavku se proteže do intervala undecime te se razrješava na tonici. Unutar teme izmjenjuju se terčni, kvintni i kvartni skokovi koji simboliziraju nepredvidivost sile, ali u isto vrijeme sama harmonizacija teme u slušatelja usađuje osjećaj nade i snage. Puno izlaganje teme u „Novoj nadi“ odvija se kasnije u sceni binarnog zalaska sunca. Vidimo Lukea Skywalkerera kako izlazi iz kuće u sumrak te staje na jednu pješčanu dinu i upire pogled u dva sunca na horizontu. Prati ga solo rog koji simbolizira njegovu usamljenost jer, kako je strina Beru spomenula u prijašnjoj sceni, svi njegovi prijatelji su napustili planet te se Luke nada da će se i njemu uskoro pružiti prilika. Tu nadu i odlučnost u njegovim očima vidimo kada se u izlaganje melodije uključe gudači. Možemo se samo zapitati kako bi ova scena izgledala bez ove glazbe, ali jedno je sigurno, upravo glazba je zaslužna za emocionalni naboj u ovoj sceni.

Vrlo zanimljiva pojava lajtmotiva je u sceni kada Luke pronade strinu i strica mrtve. Nakon lajtmotiva sile koji je izložen u dionicama, u rogovima se kratko može čuti motiv iz gregorijanskog koral „Dies Irae“, koji je Williams simbolički „ugradio“ na kraj ove scene.

Notni zapis 19: Motiv „Dies Irae“ nakon lajtmotiva sile. Transkpcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

Na kraju prvog filma lajtmotiv poprima potpuno militarističko ozračje. Lajtmotiv prati Lukea, Hana i Chewbacku dok hodaju kroz dvoranu prema princezi Lei kako bi primili odličja za svoja junaštva u pohodu na Zvijezdu smrti. Uobičajena mirna akordička pratnja lajtmotiva sile sada dobiva triolski puls sličan pratnji Lukeovog lajtmotiva u fanfarama, a izvedbu samog lajtmotiva sada su preuzele prvenstveno trube, a zatim i tromboni.

Fragmenti lajtmotiva sile utkani su u lajtmotive ostalih likova osjetljivih na silu. Primjerice, Lukeov lajtmotiv ponekad počinje triolskim uzmahom koji sa samom početkom lajtmotiva čini čistu kvartu što je vrlo slično čistoj kvarti na početku lajtmotiva sile. Interval velike sekste povezat će silu sa Leiom, a rastavljeni molški kvinakord s Vaderom.

Notni zapis 20: Poveznice sa lajtmotivom sile u lajtmotivima Lukea, Leie i Darth Vadera.

Transkpcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

5 Implementacija postojećih lajtmotiva u glazbu novih trilogija

5.1 „Across the Stars“ – Anakin i Padme

„Across the Stars“ ljubavna je tema koju možemo čuti u drugoj trilogiji sage *Star Wars*. Prvi put tema se pojavljuje u filmu „Klonovi napadaju“, a opisuje ljubav mladog Anakina i senatorice Padme Amidala. Posebno važne scene u kojima možemo čuti ovu glazbu su scena u kojoj Anakin i Padme izjavljuju jedno drugome ljubav misleći da će ubrzo biti smaknuti. Druga značajna scena u kojoj se javlja tema jest scena vjenčanja gdje vidimo Anakina i Padme na planetu *Naboo* kako u tajnosti izmjenjuju zavjete.

Melodija ove teme iznimno je jednostavna te romantična i tragična u isto vrijeme. Prvo izlaganje možemo čuti uz meku pratnju gudača i harfe u dionici u oboe, a pridružit će joj se i flauta. Melodiju će zatim izvesti gudači. Na ovaj način Williams gradi tenziju koja će na vrhuncu biti kada temu izvede cijeli orkestar. U razradi temu čujemo u fragmentima unutar raznih dionica u orkestru uz dramatičnu i pomalo militarističku pratnju. Naposljetku tema će se vratiti violinama, zatim violončelima i rogovima, a na kraju i cijelom orkestru. Nakon toga će se orkestar ponovno stišati i zadnje izlaganje pripast će harfi i engleskom rogu.

Notni zapis 21: Melodija ljubavne teme „Across the Stars“.

Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

Anakin i Padme roditelji su Lukea i Leie stoga se određeni fragmenti teme „*Across the Stars*“ poklapaju sa lajtmotivima iz originalne trilogije. Primjerice u A dijelu teme možemo čuti sličan ritamski obrazac i intervalski pomak onome u Lukeovom lajtmotivu. B dio teme bit će sličan B dijelu Lukeove teme. Također bitan je i interval sekste koji ćemo povezati s Leiom.

Notni zapis 22: Sličnosti između teme „*Across the Stars*“ i Lukeovog lajtmotiva.

Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

Notni zapis 23: Sličnosti između B dijela teme „*Across the Stars*“ i B dijela Lukeove teme.

Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

Unutar teme možemo čuti i fragment Vaderovog lajtmotiva iz razloga što je Anakin upravo zbog ove tragične ljubavi i prešao na tamnu stranu sile.

Notni zapis 24: Vaderov motiv u temi „*Across the Stars*“.

Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

5.2 Kylo Ren

Kylo Ren lik je iz posljednje trilogije sage *Star Wars*. Prvi put predstaviti će se u filmu „Sila se budi“. Kako saznajemo u prvom filmu, Kylo je sin Hana i Leie, a prešao na tamnu stranu pod utjecajem vrhovnog vođe Prvog Reda, Snokea. Njegova priča slična je Vaderovoj samo po ovom elementu. Prvi Red nastao je prema idealima Intergalaktičkog Carstva koje su pobunjenici uništili u filmovima originalne trilogije, a po završetku trilogije otkrit ćemo da je Snoke zapravo lutka koju je kontrolirao Darth Sidious tj. Palpatine.

Kylo Ren u trilogiji ima više tema koje se vežu uz njega, a koje nikad neće biti ostvarene kao lajtmotivi zbog svoje nepromjenjivosti u posljednjoj trilogiji. One će uvelike ovisiti o njegovim emocionalnim stanjima pošto je u filmu prikazan kao prilično nestabilan lik. Njegovu temu čut ćemo u dionicama rogova i trombona koja je popraćena nervoznom pratnjom gudača, a prvi puta ju čujemo kada Kylo stupi na scenu u prvom filmu nove trilogije, „Sila se budi“.

Williams će uspješno Kylovu prošlost, ideale i utjecaje povezati sa lajtmotivima originalne trilogije. Primjerice, njegovu glavnu temu možemo direktno povezati sa Sidiousovim lajtmotivom, a Kylov motiv oklijevanja možemo protumačiti kao nesigurnu verziju Vaderove teme. Pošto je Kylov životni cilj nastaviti djedovim stopama to se očituje i u njegovoj glavnoj temi. Kada poslušamo Sidiousov lajtmotiv i početak Kylove teme možemo primijetiti da je kraj Sidiousovog lajtmotiva gotovo identičan početku Kylove teme. Ovo možemo shvatiti kao nastavak slijeđenja Vaderovih stopa i imperijalnih ideala.

Notni zapis 25: Sličnosti među Sidiousovom i Kylovom temom.

Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

Kylov motiv oklijevanja sadrži sličan materijal kao Vaderova tema, ali se razlikuju u razrješenju. Dok je Vaderova tema pompozna, sigurna i stabilna, Kylov motiv ima potpuno drugu putanju koja upućuje na njegovu nesigurnost u put koji je odabrao.

Notni zapis 26: Sličnost među Vaderovom i Kylovom temom.

Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

Nerazvijanje i nepromjenjivost Kylovih tema može nam naznačiti njegovu neostvarenost kao dostojnog nasljednika svog djeda, a i činjenicu da nikada zaista nije postao *Sith*.

5.3 Rey

Rey je u potpunosti novi lik za fanove *Star Wars* sage. Isprva potpuno nepovezana sa likovima originalne trilogije, za Rey će se ispostaviti da je Sidiousova unuka što ćemo otkriti u posljednjem nastavku nove trilogije. Kylo Ren će joj nadjenuti nadimak „strvinarka“ pošto je odrasla na planetu *Jakku* gdje je, kako bi preživjela, skupljala dijelove raspadnutih imperijalnih brodova „Zvezdanih razarača“. U prvom filmu nove trilogije saznat će kako može upravljati silom te će se otisnuti u potragu za Lukeom Skywalkerom koji će ju obučiti nakon što ga pronađe. Suočiti će se sa Snokeom uz Kylo Rena, a u zadnjem filmu i sa Sidiousom nakon što sazna da je njegova unuka.

Ova tema, iako je vrlo nježna, prikazuje snažnu junakinju. Prvo izlaganje teme čut ćemo u sceni kada Rey izađe iz jednog od „Zvezdanih razarača“ nakon uspješne potrage za dijelovima. Fragment teme izvest će celesta, zatim će joj se pridružiti flauta. Tema sadrži momente koji zbog svoje bogate orkestracije zvuče hrabro, gotovo pompozno, slično Lukeovom lajtmotivu.

Reyina tema podijeljena je na više segmenata, a u više njih moći ćemo čuti Sidiousov lajtmotiv. Na ovaj način Williams je predvidio radnju čak dva filma prije potvrđivanja iste na velikom platnu. Primjerice, u motivu „galopa“, koji je zapravo jedan od prvih segmenata Reyine teme koji čujemo u filmu, možemo načuti fragment Sidiousovog lajtmotiva. Također, Sidiousov fragment možemo čuti i u punom izlaganju Reyine teme gdje on ostaje tek suptilan element koji ne iskače previše iz cjeline.

Notni zapis 27: Sidiousov motiv u fragmentima Reyine teme.

Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

Williams je također uspio povezati Kylovu i Reyinu temu tako što je kraj Kylove teme povezo sa početkom Reyine. Kylo i Rey su povezani u *Sili* što ih je činilo vrlo moćnima. Sidious je to nazvao „dijadom *Sile*“. Williams je tu dijadu uspješno projicirao u svoje teme.

Notni zapis 28: Povezanost Kylove i Reyine teme.

Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.

6 Zaključak

John Williams zaista je majstor filmske kompozicije što potvrđuju brojne nagrade za njegova djela. Ipak najveće priznanje za njegov rad je pamtljivost i prepoznatljivost. Williams svoju glazbu temelji na jednostavnosti što mu je donijelo prepoznatljivost među starijim, ali i mlađim gledateljima sage.

Analize su nas uvjerile u značajnost lajtmotiva te kako bi filmovi bez glazbe djelovali prazno i beživotno. Williams je brojnim tonalitetskim promjenama, ritamskim varijacijama, dinamikama i bogatom orkestracijom naznačio emocionalna stanja likova i samu atmosferu radnje i scene. Povezivanjem lajtmotiva u veće cjeline unutar scena stvorio je još bolju razumljivost radnje, a stapanjem fragmenata lajtmotiva u nove teme (primjerice „Han & Leia”) ostvario je još čvršću i emocionalniju povezanost među likovima. Fantastična je i integracija fragmenata lajtmotiva u teme novih likova u novijim trilogijama sage te kako je u nekim trenucima glazba uspjela naznačiti ono još neprikazano i na suptilan način predviđela radnju.

John Williams svojom je glazbom u devet filmova sage o Skywalkerima osnažio i obogatio nevjerojatnu priču o „galaksiji tamo, tamo daleko“ koja će se pamtiti još generacijama.

7 Bibliografija

Audissino, Emilio. *John Williams's Film Music: Jaws, Star Wars, Raiders of the Lost Ark, and the Return of the Classical Hollywood Style*. Madison: The University of Wisconsin Press, 2014.

Bribitzer-Stull, Mathew. *Understanding the Leitmotif: From Wagner to Hollywood Film Music*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015.

Davies, Veronica. *The use of leitmotifs in film music*. [disertacija]. London: London Metropolitan University, 2015.

Dedić, Srđan. *Glazbeni oblici i stilovi 19. i 20. stoljeća: Zbirka nastavnih materijala*. Zagreb: Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu, 2022.

Elley, Derek. John Williams. *Films and Filming (British Film Magazine)*, srpanj i kolovoz 1978. Dostupno na: <http://www.jw-collection.de/misc/interview/elley.htm> (pristup 2. siječnja 2023.)

Keegan, Rebecca. John Williams and Steven Spielberg mark 40 years of collaboration. *Los Angeles Times*, 8. listopada 2012. Dostupno na: <https://www.latimes.com/entertainment/la-xpm-2012-jan-08-la-ca-john-williams-20120108-story.html> (pristup 5. siječnja 2023.)

Leonard, Bryce Wesley. *Analyzing John Williams's Der Ring des Nibelungen: A Thematic Analysis of the Leitmotifs in Star Wars*. Conway: University of Central Arkansas, 2019.

Lincoln, Danae A.. *The Art and Craft of John Williams*. Corvallis: Oregon State University, 2011.

Louderback, Kathryn. Erich Korngold and the Development of Modern Film Music. *A pianist's musings*, <https://pianistmusings.com/2018/11/02/erich-korngold-and-the-development-of-modern-film-music/#:~:text=Korngold%20approached%20writing%20for%20film,the%20mood%20of%20the%20scene> (pristup 22. siječnja 2023.)

Maalouf, Khaled. #VeteranOfTheDay Air Force Veteran John Williams. *VA News*, 24. rujna 2022. Dostupno na: <https://news.va.gov/109181/veteranoftheday-air-force-john-williams/> (pristup 28. prosinca 2022.)

O'Connor, Joe. How legendary American composer John Williams got his start in Newfoundland Before Star Wars there was You are Welcome. *National Post*, 13. listopada 2015. Dostupno na: <https://nationalpost.com/entertainment/music/how-legendary-american-composer-john-williams-got-his-start-in-newfoundland> (pristup 1. siječnja 2023.)

Wheeler, Jeffrey. Biography for John Williams. *IMDB*, <https://www.imdb.com/name/nm0002354/bio> (pristup: 28. prosinca 2022.)

Whittal, Arnold. Leitmotif. *Groove Music Online*, 2001., <http://oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-5000902888> (pristup 20. siječnja 2023.)

Wilson, David. *Observations in Orchestration: John Williams*. Ontario, York University Toronto, 2020.

Wooldridge, Mitchell. *“Tracking the Stars”: An Intertextual Exploration of the soundtrack conceptions for the first cinematic iterations of Star Trek, Star Wars and Alien*. Cape Town, University of Cape Town, 2017.

8 Popis slika i notnih zapisa

Slika 1: Portret Richarda Wagnera (Hanfsaebgl, 1870.)	str.4
Slika 2: John Williams za vrijeme služenja vojnog roka (N/A, 1954.)	str.7
Slika 3: John Williams na dodjeli nagrade Oscar 1972. godine	str.9
Slika 4: John Williams i Steven Spielberg na snimanju glazbe za film „The Fablemans“ (2022)	str.10
Slika 5: John Williams i George Lucas u Abbey Roads studiju prilikom snimanja glazbe za drugi nastavak novije trilogije „Star Wars“ (2002)	str.11
Notni zapis 1: Glavna tema u dionici trube (Williams, Star Wars Suite, izdao Hal Leonard).....	str.12
Notni zapis 2: Pratlja u dionici trombona (Williams, Star Wars Suite, izdao Hal Leonard).....	str.12
Notni zapis 3: Lukeov lajtmotiv u molu. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.13
Notni zapis 4: Fragment Lukeovog lajtmotiva, izmijenjen melodijski i ritamski. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.14
Notni zapis 5:Lajtmotiv princeze Leie u dionici roga (Williams, Star Wars Suite, izdao Hal Leonard)	str.15
Notni zapis 6: Ljubavna tema „Han Solo and princess Leia“. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.16
Notni zapis 7: Tema „Luke & Leia“ s naznačenim intervalima likova. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.16
Notni zapis 8: Lajtmotiv Dartha Vadera u dionici prve trube (Williams, Star Wars Suite, izdao Hal Leonard)	str.17

Notni zapis 9: Fragment Vaderovog motiva s promijenjenim intervalima. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.18
Notni zapis 10: Fragment lajtmotiva, potpuno izmijenjen. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.18
Notni zapis 11: Diminucija Vaderovog lajtmotiva. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.18
Notni zapis 12: Vaderov lajtmotiv u temi Anakina Skywalkerera. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.19
Notni zapis 13: Lajtmotiv Yode. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.20
Notni zapis 14: Yodin lajtmotiv izmijenjenog ritma. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.21
Notni zapis 15: Fragment Yodinog lajtmotiva sa izmijenjenom sekstom i sekundom. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.21
Notni zapis 16: Lajtmotiv Darth Sidiousa. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.22
Notni zapis 17: Lajtmotiv Darth Sidiousa iz segmenta „ <i>Augie's Great Muncipal Band</i> “. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.23
Notni zapis 18: Lajtmotiv sile. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.24
Notni zapis 19: Motiv „ <i>Dies Irae</i> “ nakon lajtmotiva sile. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.25
Notni zapis 20: Poveznice s lajtmotivom sile u lajtmotivima Lukea, Leie i Darth Vadera. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.25
Notni zapis 21: Melodija ljubavne teme „ <i>Across the Stars</i> “. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.26
Notni zapis 22: Sličnosti između teme „ <i>Across the Stars</i> “ i Lukeovog lajtmotiva. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.27
Notni zapis 23: Sličnosti između B dijela teme „ <i>Across the Stars</i> “ i B dijela Lukeove teme. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.27

Notni zapis 24: Vaderov motiv u temi „ <i>Across the Stars</i> “ Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.27
Notni zapis 25:Sličnosti među Sidiousovom i Kylovom temom. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.28
Notni zapis 26: Sličnosti među Vaderovom i Kylovom temom. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.29
Notni zapis 27: Sidiousov motiv u fragmentima Reyine teme. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.30
Notni zapis 28: Povezanost Kylove i Reyine teme. Transkripcija i redukcija Erin Keleuva, 2023.	str.31

9 Popis korištenih tonskih zapisa

1. London Symphony Orchestra (1977.) „Main Title“, *Star Wars: A New Hope (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)
2. London Symphony Orchestra (1977.) „Princess Leia's Theme“, *Star Wars: A New Hope (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)
3. London Symphony Orchestra (1977.) „The Princess Appears“, *Star Wars: A New Hope (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)
4. London Symphony Orchestra (1977.) „The Throne Room and End Title“, *Star Wars: A New Hope (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)
5. London Symphony Orchestra (1980.) „Star Wars (Main Theme)“, *Star Wars: The Empire Strikes Back (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)
6. London Symphony Orchestra (1980.) „Yoda's Theme“, *Star Wars: The Empire Strikes Back (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)
7. London Symphony Orchestra (1980.) „The Imperial March (Darth Vader's Theme)“, *Star Wars: The Empire Strikes Back (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)
8. London Symphony Orchestra (1980.) „Han Solo and the Princess“, *Star Wars: The Empire Strikes Back (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)
9. London Symphony Orchestra (1980.) „Yoda and the Force“, *Star Wars: The Empire Strikes Back (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)
10. London Symphony Orchestra (1980.) „The Magic Tree“, *Star Wars: The Empire Strikes Back (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)

11. London Symphony Orchestra (1983.) „Luke and Leia“, *Star Wars: Return of the Jedi (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)
12. London Symphony Orchestra (1983.) „The Emperor“, *Star Wars: Return of the Jedi (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)
13. London Symphony Orchestra (1999.) „Anakin's Theme“, *Star Wars: The Phantom Menace (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)
14. London Symphony Orchestra (1999.) „Augie's Great Municipal Band and End Credits“, *Star Wars: The Phantom Menace (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)
15. London Symphony Orchestra (2002.) „Across the Stars“, *Star Wars: Attack of the Clones (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)
16. Williams, J. (2015) „Rey's Theme“, *Star Wars: The Force Awakens (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)
17. Williams, J. (2015) „Kylo Ren Arrives at the Battle“, *Star Wars: The Force Awakens (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)
18. Williams, J. (2015) „The Ways of the Force“, *Star Wars: The Force Awakens (Original Motion Picture Soundtrack)*. Dostupno na: Deezer (pristup 12. prosinca 2022.)

10 Popis korištenih audio-vizualnih zapisa

1. *Star Wars: Episode IV – A New Hope* (1977.) Redatelj: George Lucas. Distribucija 20th Century Fox. Dostupno na: Disney+ (pristup: 6. studenog 2022.)
2. *Star Wars: Episode V – The Empire Strikes Back* (1980.) Redatelj: Irvin Kershner. Distribucija 20th Century Fox. Dostupno na: Disney+ (pristup: 6. studenog 2022.)
3. *Star Wars: Episode VI – Return of the Jedi* (1983.) Redatelj: Richard Marquand. Distribucija: 20th Century Fox. Dostupno na: Disney+ (pristup: 6. studenog 2022.)
4. *Star Wars: Episode I – The Phantom Menace* (1999.) Redatelj: George Lucas. Distribucija: 20th Century Fox. Dostupno na: Disney+ (pristup: 6. studenog 2022.)
5. *Star Wars: Episode II – Attack of the Clones* (2002.) Redatelj: George Lucas. Distribucija: 20th Century Fox. Dostupno na: Disney+ (pristup: 6. studenog 2022.)
6. *Star Wars: Episode III – Revenge of the Sith* (2005.) Redatelj: George Lucas. Distribucija: 20th Century Fox. Dostupno na: Disney+ (pristup: 6. studenog 2022.)
7. *Star Wars: Episode VII – The Force Awakens* (2015.) Redatelj: J. J. Abrams. Distribucija: Walt Disney Studios Motion Pictures. Dostupno na: Disney+ (pristup: 6. studenog 2022.)
8. *Star Wars: Episode VIII – The Last Jedi* (2017.) Redatelj: Rian Johnson. Distribucija: Walt Disney Studios Motion Pictures. Dostupno na: Disney+ (pristup: 6. studenog 2022.)
9. *Star Wars: Episode IX – The Rise of Skywalker* (2019.) Redatelj: J. J. Abrams. Distribucija: Walt Disney Studios Motion Pictures. Dostupno na: Disney+ (pristup: 6. studenog 2022.)